

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร*

SITUATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS OF

THE GROUP OF SCHOOLS UNDER THE CROWN PRINCE MAHA VAJIRAVUDH

ปรณพัชร รักษาล้ำ

Pannaphat Ragsalam

หลักสูตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master's Degree Program, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: bew.pe38@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยจำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 15 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 38 คน และครู 750 คน รวม จำนวน 788 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของเครซีและมอร์แกน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำแบบขายความคิด ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตาม วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและค่าเฉลี่ยรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์

Abstract

This research aims to study 1) The level of situational leadership of school administrators of the group of schools under the Crown Prince Maha Vajiravudh and 2) To compare the perception of the use of situational leadership of school administrators in schools under the Crown Prince

* Received July 16, 2024; Revised August 1, 2024; Accepted August 9, 2024

Maha Vajiralongkorn as perceived by the teachers classified by their educational qualifications, work experience, and school size. This research used a survey research methodology, classified by personal factors, namely, educational qualifications. The sample used in this research included 260 school administrators and teachers under Royal Patronage Schools in the 2023 academic year. A total of 15 schools consisted of 38 administrators and 750 teachers, totaling 788 people. The sample size was determined using Krejcie and Morgan Table and using simple random sampling. The sample group was 260 people. The research instrument was a set of questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test. The results showed that: 1) The situational leadership levels of school administrators of the group of schools under the Crown Prince Maha Vajiravudh was at a high level in both overall and when considering each aspect in order from highest to lowest. It was found that in the evidential leadership, the leadership was the highest, followed by the leadership in the selling of ideas, in the leadership with the control system and in the leadership. Sequential leaderships; and 2) The comparative results of the situational leadership of school administrators of the group of schools under the Crown Prince Maha Vajiravudh, when classified by their educational qualifications and work experience was not different.

Keywords: Situational Leadership, School Administrators, Schools Under The Crown Prince Maha Vajiravudh

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานของความก้าวหน้าของชาติและเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้บรรลุความเป็นเลิศทางร่างกายและจิตใจ ควบคู่ไปกับการได้พัฒนาสติปัญญาที่จำเป็นต่อการมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ ในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากรมีบทบาทสำคัญในความพยายามนี้ เนื่องจากมีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังให้บุคคลรอบรู้มีความรู้ สติปัญญา มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ความตระหนักรู้ทางสังคมและหลักจริยธรรม จึงถือเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา และมีส่วนสำคัญยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (บุศตามัน กามะ และคณะ, 2565) ภาครัฐและเอกชนได้จัดทำยุทธศาสตร์การวางแผนพัฒนาที่เน้นทักษะชีวิต แผนเหล่านี้ต้องปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับนโยบายเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและความก้าวหน้า ผู้บริหารการศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสำเร็จของโรงเรียน เพราะผู้นำจะคอยแนะนำและสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ผู้นำกำหนดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาและสถานการณ์การทำงานได้ดีที่สุด ผู้นำเลือกรูปแบบการเป็นผู้นำที่เหมาะสม ซึ่งจะเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จของผู้ใต้บังคับบัญชาและอำนวยความสะดวกในการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน (พรทิพย์ อันสีเมือง และสุภาวดี ลาภเจริญ, 2565)

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการให้คำแนะนำ คำแนะนำ และการสนับสนุนทางอารมณ์แก่ผู้ตามในสถานการณ์ต่าง ๆ สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการสังเกตว่าผู้ติดตามหรือกลุ่มปฏิบัติงาน บทบาทหรือวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมายอย่างไร เป้าหมายของภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ คือ การช่วยให้ผู้นำแนะนำ

ผู้ตามไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ผู้นำที่ประสบความสำเร็จไม่จำเป็นต้องยึดติดกับข้อกำหนดตายตัวหรือปฏิบัติในลักษณะเฉพาะ แต่จะมีประสิทธิภาพเพราะสามารถเลือกวิธีการเป็นผู้นำหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแต่ละสถานการณ์ได้ สิ่งสำคัญ คือ ต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวิธีการและพฤติกรรมของผู้นำในสถานการณ์ต่าง ๆ รูปแบบความเป็นผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบสั่งการ ภาวะผู้นำแบบขายความคิด ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความเป็นผู้นำมีบทบาทสำคัญในการบรรลุความสำเร็จผ่านการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถของผู้บริหารมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของงาน พฤติกรรมของพวกเขาเป็นภาพสะท้อนของการดำเนินงาน ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กร ผู้นำทำหน้าที่เป็นสัญญาณสำหรับองค์กร เป็นตัวแทนของเอกลักษณ์ขององค์กรและทำหน้าที่เป็นจุดโฟกัสสำหรับทุกคนภายในองค์กร (สตาร์ตัน นารอยี และตรัยภูมิษฐ์ ตริตีศรีสุวรรณ, 2564)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนต่าง ๆ รวมทั้งโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งเป็นโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนหรืออุปถัมภ์จากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เฉพาะพระองค์ ซึ่งกลุ่มโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ฯ มีทั้งหมด 15 โรงเรียน ได้รับการอุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ อาทิ พระราชทานพระราชทรัพย์ช่วยเหลือให้ความอุปถัมภ์ หรือทรงให้คำแนะนำ โดยทรงเยี่ยมเยียนและชี้แนะแก่คณะครูและนักเรียน แม้ว่าโรงเรียนเหล่านี้ได้ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับความรู้และทักษะที่สูงขึ้นตามความสามารถแล้ว ยังมีด้านที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ การเลื่อนตำแหน่งครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนานวัตกรรม การพัฒนางาน การเกลี้ยอัตรากำลังครู และการใช้หลักเกณฑ์การเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างเป็นธรรม อีกทั้ง แนวปฏิบัติด้านการจัดการในปัจจุบันยังขาดการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และระบบสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการยังมีความซ้ำซ้อน การติดตามและการรายงานไม่สอดคล้องกัน และระบบการจัดการความรู้ภายในองค์กรไม่เป็นระเบียบ เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ สิ่งสำคัญ คือ ต้องสร้างบรรยากาศทางวิชาการและใช้กระบวนการวิจัยเพื่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การจัดกลุ่มความพยายามเหล่านี้ตามความจำเป็นจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้ (หน่วยราชการในพระองค์, 2562)

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าภาวะผู้นำตามสถานการณ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็สร้างแรงจูงใจให้ครูทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์สยามมกุฎราชกุมาร จะเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการสถานศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ข้อมูลที่รวบรวมได้จะช่วยกำหนดนโยบายการบริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานและพันธกิจของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีรายละเอียด วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำนวน 15 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 38 คน และครูผู้สอน จำนวน 750 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 788 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ใช้การสุ่มอย่างง่าย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน และครู จำนวน 251 คน รวม 260 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร” กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) สร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่า ครอบคลุมวัตถุประสงค์จากการนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ 3) ความถูกต้องในเนื้อหาเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดสอบด้านเนื้อหาและข้อคำถาม โดยการให้ผู้มีความรู้และประสบการณ์ความชำนาญ จำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ และพิจารณาคำถามเป็นรายข้อ จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าโดยวิธี (Item Objective Congruence Index: IOC) ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .953

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยตรง โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการดำเนินการตอบแบบสอบถาม จำนวน 289 ชุด โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล และตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้น ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาโดยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลแล้วนำมากำหนดรหัสคำตอบเพื่อทำการวิเคราะห์ประมวลผล วิเคราะห์แบบบันทึกการสำรวจ เพื่อตรวจสอบแล้วนำผลการวิเคราะห์มาประมวลผลต่อไป 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการหาข้อมูลด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร แสดงผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์	n = 260			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ	4.29	0.55	มาก	4
2. ด้านภาวะผู้นำแบบขายความคิด	4.26	0.60	มาก	2
3. ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.16	0.73	มาก	3
4. ด้านภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน	4.32	0.46	มาก	1
เฉลี่ยรวม	4.25	0.30	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน ($\bar{X} = 4.32$) มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำแบบขายความคิด ($\bar{X} = 4.26$) ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.16$) และด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ ($\bar{X} = 4.12$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน แสดงผลตามตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์	วุฒิการศึกษา				(n = 260)	
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญา		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ	4.31	0.55	4.26	0.55	0.674	0.501
ด้านภาวะผู้นำแบบขายความคิด	4.24	0.61	4.30	0.58	-0.750	0.454
ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.20	0.72	4.04	0.74	1.656	0.099
ด้านภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน	4.29	0.48	4.37	0.39	-1.185	0.237
รวม	4.26	0.31	4.24	0.29	0.471	0.638

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (n = 260)

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์	ประสบการณ์ในการทำงาน				t	p
	ต่ำกว่า 10 ปี		ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ	4.28	0.56	4.32	0.52	-0.591	0.555
ด้านภาวะผู้นำแบบขายความคิด	4.31	0.59	4.16	0.61	1.936	0.054

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (ต่อ) (n = 260)

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์	ประสบการณ์ในการทำงาน				t	p
	ต่ำกว่า 10 ปี		ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.13	0.76	4.21	4.21	-0.870	0.385
ด้านภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน	4.29	0.46	4.35	4.35	-0.840	0.402
รวม	4.25	0.31	4.26	0.29	-0.154	0.878

*p<.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำแบบขยายความคิด ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ สอดคล้องกับ สุวัฒน์ชัย ฉวีศักดิ์ ได้ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ ภาวะผู้นำแบบสั่งการ ภาวะผู้นำแบบขยายความคิด ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน (สุวัฒน์ชัย ฉวีศักดิ์, 2564) และสอดคล้องกับ ก้องภพ วิชญกุล ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานีเขต 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ก้องภพ วิชญกุล, 2561) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การศึกษาในยุคปัจจุบันมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นคนที่มาเป็นผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดความคล่องตัวและสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีความตื่นตัว รู้จักใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร สามารถใช้ทักษะ ความรู้ ความสามารถ มีพฤติกรรม การแสดงออกของความเป็นผู้นำ ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ สังคมและสถานการณ์นั้นเป็นตัวกำหนด โดยที่ผู้ตาม ผู้ปฏิบัติ บุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติ ขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมตามความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่และภาระงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์และความต้องการของผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในสถานการณ์ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน คัดการณ์และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของ กฤตเมธ เปรมนิยา ซึ่งกล่าวว่า ภาวะผู้นำแต่ละคนย่อมแสดงพฤติกรรมที่ผสม 2 พฤติกรรมเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดรูปแบบการนำที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) ผู้นำที่มอบหมายงาน (Delegating) เป็นผู้นำที่มีการมอบหมายความรับผิดชอบ และอำนาจการตัดสินใจให้กับทีมงาน โดยให้อิสระค่อนข้างมาก ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย ส่วนมากผู้นำจะใช้วิธีนี้กับทีมงาน

ที่ไว้วางใจ มีความสามารถ มีประสบการณ์สูง หรือเป็นส่วนงานที่อยู่ตัวแล้ว มีระบบการทำงานที่ชัดเจนแล้ว ทีมงานอาจมีการขอความช่วยเหลือจากผู้นำเป็นครั้งคราวเมื่อเกิดปัญหา 2) ผู้นำที่สนับสนุนและมีส่วนร่วม (Participating) เป็นผู้นำที่มีส่วนร่วมกับทีมงานค่อนข้างมาก มีการรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ของทีมงานอย่างจริงจัง ให้ความเป็นกันเองค่อนข้างสูง มีส่วนในการตัดสินใจร่วมกับทีมงาน แต่ไม่ถึงขนาดเข้าไปควบคุมการทำงาน คอยอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือทีมทั้งทางตรงทางอ้อม เพื่อให้ทีมงานได้ใช้ศักยภาพที่มีได้อย่างเต็มที่ 3) ผู้นำที่ขายความคิด (Selling) เป็นผู้แนะนำแนวทางและชี้แนะวิธีการปฏิบัติงานให้กับทีมเหมือนเป็นผู้สอนงาน ผู้นำประเภทนี้จะ ใช้การสื่อสารทั้ง 2 ทาง จะมีการอธิบายการตัดสินใจของตนเองให้ทีมงานเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย เหมาะกับทีมที่มีความกระตือรือร้นแต่อาจจะยังขาดประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญในการทำงาน การใช้วิธีนี้จะช่วยเพิ่มความสำเร็จและประสิทธิผลในการทำงานได้ และ 4) ผู้นำที่สั่งให้ทำ (Directing) เป็นผู้นำที่ใช้วิธีออกคำสั่ง บอกให้ทำ มีระดับขั้นตอนวิธีการทำงานอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ตามรู้ว่าจะต้องทำอะไร ยังไงเมื่อไหร่ และทำอย่างไร นอกจากนั้นยังมีการควบคุมการทำงานอย่างใกล้ชิด เน้นผลลัพธ์ของงานเป็นหลัก โดยไม่ได้เน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์มากนัก วิธีการนี้มักถูกเลือกใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤต หรือทีมที่ถูกก่อตั้งใหม่เพื่อการปฏิบัติการแบบชั่วคราว (กฤตเมธ เกรมนิยา, 2564)

การรับรู้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน แต่ทำงานในโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร อาจมีทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน หรือมีความสนใจในด้านเดียวกัน จึงทำให้มองภาพรวมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ภัทรวงษ์ วัจนะรัตน์ ได้ศึกษา ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของอาจารย์โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า อาจารย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (ภัทรวงษ์ วัจนะรัตน์, 2566) เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตริมกก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

การรับรู้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร มีความสามารถในการออกแบบการบริหารที่ แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละมิติ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ มีการออกคำสั่งโดยให้คำแนะนำสนับสนุน และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามแต่ละสถานการณ์ ตลอดจนสามารถโน้มน้าวใจช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ให้ผู้ตามมีความตั้งใจในการทำงานโดยมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้หรือภารกิจให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่หน่วยงาน จึงทำให้การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญพร ตันหยงและคณะ ได้วิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาจันทบุรี ผลการศึกษา พบว่า บทบาทภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน (ธัญพร ตันหยง และคณะ, 2561) สอดคล้องกับ ภัทรวงษ์ วัจนะรัตน์ ได้ศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของอาจารย์โรงเรียน

สาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า อาจารย์ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (ภัทรวงษ์ วัจนรัตน์, 2566)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำแบบขายความคิด ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ การรับรู้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการค้นคว้าอิสระไปใช้ 1.1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความรับผิดชอบ และตัดสินใจด้วยตนเอง ให้การช่วยเหลือคอยเสนอแนะให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และเชื่อมั่นในการทำงานโดยไม่ต้องคอยกำกับ หรือควบคุม สั่งการหรือขายความคิดเพียงอย่างเดียว 1.2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการคิด การลงมือทำร่วมกัน รวมไปถึงการตัดสินใจในกระบวนการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น 1.3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการทำงานในด้านต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นผู้คอยชี้แนะ เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นกันเอง 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทภาวะผู้นำตามสถานการณ์กับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ของโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร 2.2) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำแบบขายความคิด ด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน 2.3) ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพถึงภาวะผู้นำตามสถานการณ์กับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ของโรงเรียนในกลุ่มพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการวิจัยมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤตเมธ เกรมนิยา. (2564). “ผู้นำ 4 ประเภท” เทคนิคการจัดการของผู้นำในแต่ละสถานการณ์!! จาก Situational Leadership Theory ของ Blanchard & Hersey. เรียกใช้เมื่อ 8 ธันวาคม 2566 จาก <https://krittamate.medium.com/8C-7b06a0c6fbb6>
- ก้องภพ วิชญกุล. (2561). ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ธัญพร ดันหยง และคณะ. (2561). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 12(1), 125-131.
- บุศตามัน กามะ และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำตามทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(2), 78-94.
- พรทิพย์ อันสีเมือง และสุภาวดี ลาภเจริญ. (2565). ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูกลุ่มสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(6), 312-328.

- ภัทรพงษ์ วัฒนรัตน์. (2566). ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของอาจารย์โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3(4), 97-110.
- สุดารัตน์ นารอยี และตรัยภูมิินทร์ ตริตริศวร. (2564). ภาวะผู้นำตามวิถีทางและเป้าหมายของผู้บริหารสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุวัฒน์ชัย ฉวีศักดิ์. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- หน่วยราชการในพระองค์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพระราชวัง.